

J. VAN STOLK AZN., 1897-1964

DOOR MEJUFFROUW W. A. H. CROL

Op 4 december 1964 overleed te Rotterdam de heer Jacobus van Stolk Anz., Ambachtsheer van Ameide; Drager van het Militaire Kruis der eerste klasse, verleend door het Koninkrijk België. Als directeur van Abraham van Stolk en Zoonen Koninklijke Houthandel N.V. en als dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Schieland heeft hij een belangrijke rol in het maatschappelijk leven van Rotterdam vervuld. Daarnaast heeft hij als beheerder der stichting Atlas van Stolk zeer bijzondere verdiensten verworven voor het culturele leven van de Maasstad en ver daarbuiten.

Jacobus van Stolk werd op 1 december 1897 geboren te Rotterdam als zoon van Abraham van Stolk en Louise Chabot. Na de lagere school doorliep hij de driejarige H.B.S. met tweejarige handelskursus te Rotterdam. Daarnaast werd hij in 1915 onder de wapenen geroepen en maakte de mobilisatie mede als officier bij de veldartillerie.

Na een verblijf in Zweden en Finland om zijn houtkennis te vergroten, deed hij in 1920 zijn intrede op het kantoor van A. van Stolk en Zoonen. Dit was toen nog een vennootschap onder firma. Na het overlijden van Abraham van Stolk Jzn. in 1929 werd de firma omgezet in een familie N.V. Als voorzitter van de Raad van Bestuur van Abraham van Stolk en Zoonen Koninklijke Houthandel N.V. is hij door zijn uitzonderlijk gevoel voor het houtvak en door zijn persoonlijke interesse voor het leven van alle medewerkers een voortreffelijk leider van de onderneming geweest. Het bedrijf werd in de oorlogsdagen voor verwoestingen gespaard, hoewel in de naaste omgeving parachutisten landden. Spoedig daarna legde de Wehrmacht, in overleg met Economische Zaken, beslag op de gehele voorraad, uiteraard zeer tegen de wil van de leidende functionarissen. Een voordeel van deze ontwikkeling was, dat hout van goede kwaliteit, bestemd voor de Wehrmacht dikwijls in de Rotterdamse huizenbouw verdween, 'ongelijk geruild' tegen mindere soorten. Zo werden uit de puinhopen getrokken heipalen verzaagd en geruild voor goed deelhout, wat later bij de wederopbouw zou worden verwerkt!

In de oorlogsdagen heeft hij als 'Oom Koos' een belangrijke rol in het verzet vervuld. Zijn woonhuis aan het G. W. Burgerplein was een vertrouwd adres voor verzetsstrijders, waar een gedeelte van het landelijk verzet werd voorbereid. Tijdelijk werd hier een illegale zender gebruikt, welke was ondergebracht in de ruimte van de Atlas van Stolk, die onder 'Kunstschutz des Führers' was geplaatst.

Hier brachten de twee leden van de Special Air Servicebrigade (S.A.S.) captain Gilbert Sadi Kirschen en zijn marconist, op 15 september 1944 in Holland gedropt, een maand door, wachtend om door de linies te komen, hetgeen via Sliedrecht omstreeks 15 maart gelukte.

Die Atlas Van Stolk, een verzameling Nederlandse historieprenten, aanvankelijk als particuliere collectie door zijn overgrootvader bijeengebracht en door zijn grootvader en vader verder uitgebreid, lag Jacobus van Stolk na aan het hart. Zijn vader had bij testament de regeling getroffen, waardoor de verzameling na zijn dood in een Stichting werd omgezet; Jacobus van Stolk was daarvan de eerste beheerder. De verzameling was te zijnen huize ondergebracht, aanvankelijk op het G.W. Burgerplein 16, sinds 1947 aan de Groene Wetering 11. Hij heeft de verzameling nog belangrijk uitgebreid. Zeldzame en vrijwel unieke prenten werden aangekocht; enkele jaren geleden kon de verzameling prenten en portretten behorende tot de collectie van wijlen mr. F. C. Koch voor de Atlas van Stolk worden verworven, waarschijnlijk wel de belangrijkste aankoop, welke ooit was gedaan. Naast het op een steeds hoger peil brengen van de collectie, trachtte hij echter welbewust de verzameling dienstbaar te maken aan de gemeenschap. Ook in vroeger jaren had de verzameling altijd opengestaan voor belangstellenden; thans was er echter een gericht streven de verzameling ook buiten de kring van vak-historici bekendheid te geven. Na de oorlog werden herhaaldelijk in samenwerking met musea tentoonstellingen uit het bezit van de Atlas van Stolk georganiseerd; bovendien werden op groter schaal dan ooit tevoren prenten voor tentoonstellingen uitgeleend. Het aantal bezoekers nam sterk toe, evenals het gebruik der verzameling als bron voor illustratieve doeleinden. Dat bij dit alles de sfeer van huiselijke beslotenheid aan de Groene Wetering wel eens verstoord werd, bleek geen bezwaar en de beheerder wist zich daarin gesteund door

zijn vrouw, Valeria Basiléwitch, met wie hij in 1948 gehuwd was. De bezoekers waren steeds verzekerd van een gastvrije ontvangst en slechts zelden verzuimde hij zijn gasten persoonlijk te begroeten. Vele bezoekers van de Atlas van Stolk zullen zich hem blijven herinneren als een innemend gastheer met een open belangstelling en een volkomen bereidheid tot elke hulp, welke 'de Atlas' kon geven. Ondanks de geheel gemoderniseerde inrichting was er op de Atlas van Stolk de sfeer van de particuliere collectie en juist deze sfeer werd door de bezoekers zo sterk gewaardeerd. De beheerder heeft nog bij zijn leven maatregelen beraamd om het voortbestaan der verzameling in deze sfeer te verzekeren. Aan een regeling in deze geest wordt thans gewerkt en men mag hopen, dat de Atlas van Stolk de plaats, welke hij in het Rotterdamse cultuurleven is gaan innemen, niet alleen mag behouden, maar nog verder zal kunnen uitbreiden.

Naast de Atlas van Stolk was er nog een instantie, die sterk de belangstelling van Jacobus van Stolk bezat, het Hoogheemraadschap van Schieland. Sinds 1938 hoofdingeland, werd hij in 1955 dijkgraaf, welke functie hij met hart en ziel vervulde. Naast het normale werk waren het de plannen voor de bouw van een nieuw Gemeenlandshuis, welke zijn aandacht opeisten; tengevolge van het verhogen van Schielands Hoge Zeedijk tot Delta-peil moest nl. ook het tegenwoordige Gemeenlandshuis aan de Eendrachtsweg verdwijnen. Door zijn toedoen werd voorts een oude Schieland-traditie in ere hersteld; in vroeger tijd gaven Dijkgraaf en Hoogheemraden wel daadwerkelijk blijk van hun belangstelling met het gebeuren in hun gebied door bijvoorbeeld een gebrandschilderd glas aan een kerk te schenken. In overeenstemming met deze gedachte werden op persoonlijk initiatief van Van Stolk door het Hoogheemraadschap van Schieland aan de St. Laurenskerk twee koperen kaarsenkronen ter ophanging in het gerestaureerde koorgedeelte van de kerk aangeboden. De overdracht vond plaats op 19 november 1964, kort voor zijn dood.

In Jacobus van Stolk verloor Rotterdam een goed burger, die met handhaving van de beste tradities van het oude Rotterdam een open oog had voor de eisen en de mogelijkheden van de toekomst en naar beste vermogen naar de verwezenlijking daarvan heeft gestreefd.